

učiteljstvo sploh v sedanjih kritičnih časih sijajno dokazalo zvestobo in požrtvornost v veliko večji meri, nego bi mogli pričakovati od njegovega mizernega finančnega stanja. Saj je položilo na oltar domovine — za človekoljubne in vojnopomožne namene — za njega razmere neverjetno vsoto nad tri milijone kron — poleg žrtv na bojiščih, kjer se toliki slovenski učitelji junaško bore in umirajo za domovino. — Koliko grobov se je odprlo slovenskim učiteljem tam na bojnih poljanah! Prosimo torej centralno vlado, naj ne zavrne — ne da bi uslišala — naših učiteljev, ki trkajo na njena vrata kot zares potrebni in vredni prosilci.

—g— **Goriškim učiteljem — učiteljem ročnih del in vrtnaricam**, ki sedaj ne poučujejo, a bi bile pripravljene sprejeti službo v kakem begunskem taboru, se svedu, naj svoje želje naznanijo na en ali drugi sledečih naslovov: Hilfskomitee für Flüchtlinge aus Süden, Wien I., Landskronengasse Nr. 1, Posredovalnica za goriške begunce v Ljubljani, Dunajska cesta št. 38, K. k. Barackenverwaltung a) in Bruck an der Leitha, b) in Wagna bei Leibnitz, c) in Steinklamm bei Rubenstein.

—g— **Pred goriško izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole v Ljubljani** je bil izredno pripuščen k usposobljenostnemu izpitu Ivan Slavec, c. k. poročnik v rez. ter je izpit prebil dne 7. decembra z ugodnim uspehom za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom ter za nemščino kot predmet.

—g— **Posredovalnica za goriške begunce v Ljubljani** je osnovala svojo podružnico v Kranju. Za tajnika tej podružnici je bil izvoljen Milan Volk, nadučitelj v Pliskovici, sedaj na Primorskem pri Kranju.

—g— **Pred goriško izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole v Ljubljani** so prebili usposobljenostne izpite, ki so se izvršili v času od dne 21. do 27. novembra t. l., nastopni učiteljski kandidati, ozir. kandidatkinje: I. Za ljudske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom: 1. Bežek Milena (z odliko), 2. Eržen Albina, 3. Koser Julija, 4. Lah Alina, 5. Schweiger Jadviga, 6. Trobej Cecilija, 7. Vinšek Nada (z odliko), 8. Zupančič Terezija. II. Za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom: 1. Bratuž Davorin, 2. Culot Ivan, 3. Dell Cott Ciril, 4. Dietz Natalija, 5. Dolensček Ivanka, 6. Droč Ivan, 7. Gabrielič Andrej (z odliko), 8. Jereb Marija, 9. Kemperle Evalija, 10. Križnič Helena, 11. Kučin Josip, 12. Omahen Miroslava, 13. Pahor Marija, 14. Perhavec Marija, 15. Raucherer Janko, 16. Sancin Karel, 17. Sardoč Alojzij, 18. Savelli-Mizerit Lili, 19. Strel Ivanka, 20. Tomšič Alojzij, 21. Vendramin Andrej, 22. Vodopivec Leopoldina, 23. Vodopivec Milka, 24. Vouk Anton. III. Za ljudske šole z nemškim učnim jezikom: 1. Bremitz Regina, 2. Brunetti Helena, 3. Demartini Karla, 4. Gayer Lina, 5. Hanich Marija, 6. pl. Hirschal Marija, 7. Hočevar Marija, 8. Merkuscha Marija, 9. Pachernigg Karolina, 10. Žigon Marija. — Tri priglajene kandidatkinje niso prišle k izpitu.

—g— **Slovensko bojno ozemlje na Goriškem**. „Reichspost“ objavlja slovenska imena laško-nemških spakedrank na goriškem bojnem ozemlju. S statističnimi podatki konstatira, da so kraji, ki jih hočejo Italijani „odrešiti“, čisto slovenski. Končuje s pozivom, naj se napravi vendar enkrat konec podpiranju težnj velike-laškega imperializma od naše strani in naj se imenujejo slovenski kraji slovensko! Ali bo ta poziv držal? — Italijanska krajevna imena na Goriškem, ki se izključno rabijo v vojnih poročilih, dajejo tistemu, ki ne pozna razmer, povsem kriv pojmov narodnosti prebivalstva. „Reichspost“ konstatuje, da je od Bovca do morja vse ozemlje grofije goriške zdržema slovensko. Šele od Gorice doli da tvori Soča jezikovno mejo. Od petih političskih okrajev da imata le dva — Tržič in Gradiška — italijansko večino. Pa tudi v pretežnih delih dežele tvorijo Slovenci 20 odstotkov prebivalstva. — Nič ne pomaga: Slovenci so bili, so in ostanejo! In z njimi je in bo slovensko učiteljstvo!

## Tržaške vesti.

—t— **Komisija za prehranjevanje šolskih otrok v Trstu**. V soboto, 18. novembra, je ekselencija namestnik bar. Fries-Skene v spremstvu dvor. svet. pl. Glanza zgodaj zjutraj posetil vse tri nemške drž. in meščanske šole ter slovenske šole, da si ogleda razdeljevanje zajtrka ubožnim šolskim otrokom. Ta uredba se je uvedla po njegovi krepki iniciativi in se izvaja že od ponedeljka, 6. novembra. Namestnik je bil jako zadovoljen zaradi hitre uredbe in brezhibnega poslovanja ter je zaslužnemu predsedniku z izvedbo vse akcije poverjenega odbora, dež. sanitetnemu svetniku dr. Teodorju Escherju, članom odbora, šolskim rav-

nateljem, ki imajo tudi velike zasluge za akcijo, posebno pa aprovizacijski komisiji, ki na najumnejši in najradodarniji način poklanja živila, izrekel svoje priznanje. Deželni sanitetni svetnik dr. Escher, ki je bil vodnik pri tem posetu, je potem kot podpredsednik društva prijateljev otrok v Trstu isti dan opoldne spremlil namestnika, ki je posejil nekaj mestnih šolskih obednic, ki se nahajajo deloma v drugih primernih prostorih ter so v oskrbi društva prijateljev otrok na račun mestne občine od jeseni leta 1916. Obstoje pa že od leta 1897. in jih je do leta 1913. vzdrževalo društvo na svoj račun z letnimi prispevki. Danes se v sedmih prostorih vsak dan razdeli 1550 porcij krepke zakuhane juhe in kruha. Obrat je pod nadzorstvom društvenih odborov in mestnih oblasti. Jedilni list predpisuje mestni fizikat, ki tudi periodično nadzira kuhinje. Namestnik je izrazil navzočim odbornikom svoje polno zadovoljstvo na smoteni in vzorni uredbi kuhinj in odborovem delovanju. Izrazil je željo, da se komisiji, ki jo je on ustanovil v ta namen, posreči v kratkem času da bodo tudi ostali ubožni otroci mestnih šol, ki doslej še niso bili upoštevani, dobivali primeren zajtrk ali obed.

—t— **Najvišje odlikovanje primorskega lovskega bataljona**. Nj. Veličanstvo je izdalo naslednje Najvišje povelje: „Lovskemu bataljonu št. 20 izrekam za njegovo odlično hrabro in smirno pogumno vedenje, vdano, požrtvorno in vzorno delovanje v bojih od 11. do 13. junija leto 1915. Svoje najpopolnejše priznanje. Vrlemu bataljonu pošiljam Svojo zahvalo in pozdrav. — Dunaj, 5. decembra 1916. — Karel I. r.“ — Pri tem bataljonu služijo tudi naši primorski tovariši kot častniki, podčastniki ali prostovolci. Delež od te Najvišje pohvale imajo torej tudi ti naši vrlji slovenski junaki-učitelji. — Slava jim!

—t— **Zaplomba imetja**. Deželna sodnija v Trstu je odredila zaplombo imetja Alojzija Peteanija, rojenega v Gorici 1855, učitelja v Cervinjanu, ker je osumljen, da je zakrivil zločin veleizdaje.

## Iz Dalmacije.

—d— **Odprava italijanskega jezika iz javne uprave v Dalmaciji**. „Naše Jedinstvo“ je naznanilo 30. novembra: „Iz Běca nam javljajo, da će brzo biti uvažene želje dalmatinskoga pučanstva glede odstranjenja talijanskega jezika iz javne uprave.“

—d— **Gimnazija v Kotoru v Dalmaciji**. „Narodni List“ v Zadru piše: Zvedeli smo iz zanesljivega vira, da so povsem neutemeljene vesti o eventualni zatvoritvi gimnazije v Kotoru. Šolska oblast bi bila pripravljena, da odredi takoj otvoritev gimnazije in navtiče v Kotoru, kakor hitro bi bilo poskrbljeno za potrebna poslopja.

## Iz Zagreba.

—d— **Od mizarskega pomočnika do doktorja prava**. Na zagrebškem vseučilišču je te dni promoviral za doktorja prava Mato Mintas, ki se je prvotno izučil mizarstva. Rojen je bil l. 1878. v Zlogonju na Hrvatskem, se izučil v Varaždinu za mizarskega pomočnika ter ta poklic več let izvrševal. Leta 1900. se je začel učiti gimnazijskih nankov in l. 1907. je napravil maturo. Nato se je vpisal na pravno fakulteto in obenem vstopil v službo na mestnem davčnem uradu, kjer je postal asistent, te dni je pa promoviral za doktorja prava. Za gimnazijskih študij se je vzdževal s poučevanjem.

—d— **Novo čitanke za hrvatske ljudske šole**. Za III. in IV. razred je izdala hrvatska vlada nove čitanke, v kateré so uvrščeni članki, ki se nanašajo na svetovno vojno, posebno pa na junaštva hrvatskih vojakov.

## Iz Prage.

—d— **Madžar o Čehlu**. Madžarski sociolog dr. Oskar Jászi je napisal o znani knjigi „Češki narod“, ki jo je izdal poslanec dr. Tobolka s pomočjo drugih čeških politikov in učenjakov-strokovnjakov, tako le: „Iz teh krepko in strokovnjaško pisanih razprav se izteka za nas mnogostranska, plodovita in originalna kultura bogato nadarjenega naroda, s katerim se seznanjamo in s katerim bi morali ostati v stalnih stikih. To bi bilo za nas prijetna in koristna stvar. Ta knjiga je v meni ojačila vtisk, ki sem ga dobil na svojih potovanjih po raznih pokrajinah monarhije in o katerem sem pogostoma govoril z nekaterimi odličnimi avstrijskimi in ogrskimi kulturnimi delavci... Po vojni bo jako potrebno, da postane monarhija velika kulturna liga napredno misleče inteligence vseh narodov in plemen. Prirejali naj bi se kongresi, izdajale knjige. Po skupnem znanstvenem delovanju in drugih sredstvih naj bi se spoznavali med seboj, spoštovali in gojili solidarnost... Veliko

avstrijskih, ogrskih, češko in hrvatskih kulturnih delavcev je spoznalo, da bi samo tak program medsebojnega sodelovanja in solidarnih prizadevanj omogočil prepord monarhije. V taki kulturni ligi bi za nas Madžare vsekakor bilo plemenitejše in koristnejše delo, kot pa da: povišujemo disharmonijo proti-češkega kurza.“

—d— **Člen XIX. državnih temeljnih zakonov in nekateri Nemci**. Praška nemška „Bohemia“ napada trgovsko zbornico v Pragi, ki ne proglašja samo enakopravnosti obeh deželnih jezikov, ampak jo tudi — izvaja dejanski napram strankam in jo brani nasproti vladi. Členu XIX. priznava sicer nemški list veljavnost, toda načela, ki jih vsebuje, naj bi se ne izvajala, ker niso še izdani izvršilni zakoni. Na to odgovarja praška „Union“: „Mi bi menili: Čim kak državni temeljni zakon postavlja kako načelo, tu torej enakopravnost v deželi navadnih jezikov, treba to načelo tudi izvajati, in velja zato tudi za vlado in za trgovsko zbornico. Saj se vendar načela ne izrekajo z namenom, da se — ne bodo več uveljavljala!“ Končno konstatuje „Union“, da je bil znani nemški politik in poslanec Lienbacher, ki je označil člen XIX. kot pozitiven zakon! — Mi smo mnenja, da bo za vse narode v monarhiji dobro, kadar pride člen XIX. državnega temeljnega zakona do absolutne veljave v vsem našem javnem življenju. Prej ne!

—d— **Cesar Karel je dovršil gimnazijske študije na Dunaju**, vseučiliške pouke pa je poslušal v Pragi od leta 1906—1908 — in sicer v juridičnih strokah, narodnem gospodarstvu, zgodovini umetnosti, splošni in zgodovini Češke. Učitelji so mu bili profesorji s češke in nemške univerze. Med njimi je bil tudi profesor na češkem vseučilišču (o splošni zgodovini), dvorni svetnik dr. Goll, ki je priobčil sedaj v „Venkovu“ zanimive spomine na sedanjega našega vladarja iz gori označenega časa. Učitelji so predavali tedanjemu nadvojvodi na njegovem stanovanju v kraljevem dvoru. Predavanja pa so se razlikovala od onih na vseučilišču v tem, da so često prehajale v dvogovore o predmetu. Nadvojvoda Karel Fran Josip pa je tudi gojil jezikovne študije. Češki jezik je poznal popolnoma in se je učil tudi francoščine in madžarščine. S svojimi češkimi profesorji je rad — predavanja sama so bila nemška — govoril češki. Vseučiliški pouk je trajal do poletja 1908, ko je nadvojvoda zapustil kraljevi dvor v Pragi in se preselil k svojemu polku. Slovo je bilo jako težko — pripoveduje dvorni svetnik Goll. Govoril je s svojim učiteljem jako presrečne besede v zahvalo. Usoda je bogato obdarila mladega nadvojvodo s svojstvi, ki jih imajo tisti ljudje, od katerih prihajata drugim luč in toplota in ki že s svojo osebnostjo — brez preračunjenega namena — pridobivajo srca. — Na zaključku pravi dvorni svetnik Goll: Nekdanji nadvojvoda Karel Fran Josip spominja s svojim imenom na svojega prednika na prestolu Češke, ki ga imenujemo očeta domovine, ustvaritelja praške univerze, ki jo je utemeljil tudi za svojega naslednika, došlega za njim po več nego polstoletja kot kralj Češke, tretji istega imena.

—d— **Smrt češkega profesorja**. Iz Prage poročajo z dne 4. decembra: Danes je skočil v Vitavo profesor botanike na češki tehniški dr. Ladišlav Čelakovsky. Na bregu je pustil sukno s pisnom, da naj o njegovi smrti obvestijo sestro. Prof. Čelakovsky je obupal zaradi neozdravljive bolezni. Bil je 52 let star in nečak pred nekaj leti umrlega slavnega češkega historika in politika profesorja Čelakovskega.

## Splošni vestnik.

OB MRTVEM IN ŽIVEM CESARJU.

—d— **Vsa slovenska šolska mladina po vsem slovenskem ozemlju se je v pobožnem spoštovanju klanjala manom pokojnega cesarja Franca Jožefa I. s tem, da je prisostvovala cerkvenim in šolskim žalnim slavnostim**. Učiteljstvo je mladini v živih in prepričevalnih besedah slikalo življenje in delovanje velikega pokojnika. — **Novemu cesarju Karlu so vse slovenske šole brez izjeme prisegle v najgloblji vdanosti ljubezen in zvestobo, podžgane do tega od navdušenih besed svojega vrliga učiteljstva**. — **Padeč Bukarešte so proslavile vse naše šole pod vodstvom svojega učiteljstva dne 9. t. m.** — **Hrast se omaja in hrib — zvestoba Slovencev ne gane!**

—d— **Izjava finančnega ministra**. Povodom petega vojnega posojila je finančni minister sprejel zastopnike časopisja ter med drugim rekel, da je nova vlada odstranila mnogo ovir, ki so bile doslej postavljene časopisju. — **Mi o tej novi odredbi še ničesar ne vemo**. Mi smo sploh veseli, da imamo le dolžnosti!

**Pristopajte kot člani k „Rdečemu križu!“**

## Razgled.

— **Znamenit belgijski pesnik Verhaeren se je ponesrečil na železnici**. Vzlic svarilom sprevoznika, je skočil z vlaka, ko se je ta še pomikal, in padel je tako nesrečno, da ga je na kosce raztrgal. Pokopan je bil na narodne stroške z največjim sijajem.

— **Henrik Sienkiewicz**. Občinski svet v Krakovem je sklenil, stopiti v zvezo z rodovino Henrika Sienkiewicza, z gališkim deželnim odborom in z narodnim svetom poljskim ter predlagati, naj se truplo velikega poljskega pisatelja prepelje v Krakov in položi v častno rakev v samostanu Skalka.

— **Kirurg Doyen umrl**. V Parizu je umrl slavni kirurg, preiskovalec raka, Louis Doyen.

— **Avstrijske in nemške igrače na Francoskem**. Pred vojno sta Avstrija in Nemčija izvažali ogromne množine vsakovrstnih igrač na Francosko in z njimi zaslužili prav masne milijone. Začetkom vojne je francoska vlada sekvestrirala vse zaloge, kar jih je bilo last avstrijskih in nemških firm ter jih je zdaj razstavila, a samo za francoske izdelovalce igrač da bi namreč ti posneli, kar bi jim moglo biti koristno in bi sami začeli izdelovati take igrače ter tako po vojni prepričali nov uvoz avstrijskih in nemških izdelkov.

— **Analfabeti**. Analfabetov pride na 1000 ljudi: v Rusiji 917, v Srbiji 430, v Italiji 342, v Belgiji 101, na Francoskem 30, na Angleškem 10, v Nemčiji 0.04, v Avstro-Ogrski 340 (samo v Avstriji 165). Najmanj analfabetov v naši državi je na Predarlskem (0.8%); na Koroškem jih je 12.3%, v Galiciji 40.6%, v Bukovini 53.9%, v Dalmaciji 62.8%. Po narodnosti je najmanj analfabetov pri Čehih (2.4%), potem pri Nemcih (3.1%), največ pri Malorusih (61%). Vseh analfabetov v Avstriji je 460.809.

— **Usoda poljskih otrok**. Ko je ruska armada zapustila Poljsko, je odšlo z njo na stotisoče poljskega prebivalstva. Ti begunci so se razšli po vsej Rusiji in zdaj se, kakor pri nas, dostikrat zgodi, da iščejo otroci starše in starši svoje otroke. Med drugimi je tudi 14.000 otrok, ki sploh ne vedo, kako je njihovim staršem ime in kje so prebivali; dostikrat niti ne vedo svojega lastnega krstnega imena. Te otroke so spravili v sirotišnice in če ne najdejo njihovih staršev, jim bodo dali nova imena.

— **Statistika poljskih šol na Ruskem**. Beriinski tednik „Polnische Blätter“ prijavlja statistiko poljskih šol na Ruskem. „Poljski občanski komite“ v Moskvi vzdržuje dve šoli v Moskvi in v Mohilevu s 596 učenci. „Poljski odbor v Moskvi ima 6 šol s 1047 učenci in 597 učenkami.“ „Poljska šolska organizacija v Petrogradu“ vzdržuje šolo s 300 učenci. „Poljski pomožni odbor za žrtve vojne“ vzdržuje v Harkovu, v Kijevu, v Minsku, v Orlu, v Smolensku in v Vitebsku 7 šol s 1143 učenci. „Poljske organizacije v Kuluzi, Kursku, Odesi in Saratovu“ vzdržujejo srednjo šolo z 220 dijak. Skupna poljska organizacija za vso Rusijo vzdržuje 17 srednjih šol s 3086 dijaki, v Suvalku obrtno šolo in v Petrogradu višjo dekliško šolo, ki je bila pred vojno v Rigi.

— **Draginjska doklada učiteljstva na Češkem** je skrajno majhna, a še to beračijo jim je birokratizem prikrajšal. Davkarija v Falkenau na Češkem je namreč naročila šolskim vodstvom, da morajo draginjske doklade v mesečnih plačilnih listah posebe navesti, ker je zanje plačati poseben kolek. Tako se je zgodilo, da je morala učiteljica v Falkenau, ki je dobivala mesečno po 15 vinarjev draginjske doklade, plačati kolkovine 14 vinarjev in ji je ostal na mesec en vinar! Kakor znano, so pa bile pred kratkim časom zvišane vse pristojbine, in nesrečna učiteljica, ki je dobivala mesečno 15 vinarjev draginjske doklade, bo morala plačevati zanjo 5 vinarjev kolkovine, imela bo tedaj mesečno 20 vinarjev izgube, ker se tej „izredni draginjski dokladi“ ne sme odpovedati! — To se čuje v današnjem veku, kakor pravljica iz 1001 noči, pa je žal — bridka istina! Potlej pa naj človek živi!

— **Henryk Sienkiewicz** †. Dne 15. novembra t. l. je umrl v Veveyu v Švici za srčno kapjo najznamenitejši poljski pisatelj Henryk Sienkiewicz v 70. letu svoje dobe. — Henryk Sienkiewicz je bil rojen l. 1846. v Voli Okrzejski na Ruskem Poljskem ter je študiral v Varšavi. Tam se je posvetil pisatelstvu in postal časnikar, urednik varšavskega dnevnika „Słowo“. Ze zgodaj so zbudile njegove povesti in črtice splošno pozornost, svetovno slavo pa si je pridobil s svojimi historičnimi romani: „Z ognjem in mečem“, „Polop“, „Gospod Volodievski“, „Križarji“. Med najpopularnejša dela svetovne literature se prištevata njegov rimski roman „Quo vadis“. Zadnje njegovo veliko poljsko-narodno zgodovinsko delo so „Legiony“, ki jih je začel pisati tikoma pred vojno in ki so ostali najbrže nedovršeni. —